

Xocalı soyqırımını- XX əsrin faciəsi

Xocalı soyqırımını Azərbaycan tarixinə ən dəhşətli və faciəli səhifələrdən biri kimi daxil olmuşdur. Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan xalqı 200 il ərzində erməni millətçi-şovinstlərinin davamlı olaraq etnik təmizləmə, soyqırım siyasətinə məruz qalmışdır. Azərbaycan xalqı mərhələlərlə tarixi torpaqlarından qovulmuş, qaçqına, məcburi köçkünə çevrilmiş və bütün bunlar ermənilər tərəfindən kütləvi qırğınlarla müşayiət olunmuşdur. Azərbaycanlıların öz tarixi-etnik torpaqlarından qovulması sovet dövründə də davam etmişdir. 1948-1953-cü illərdə Ermənistandan 150 min azərbaycanlı deportasiya olunmuş, Azərbaycanın Kür-Araz düzənliyində yerləşdirilmişdir. 1988-ci ildə isə öz tarixi torpaqlarında yaşayan 250 min azərbaycanlı bu ərazidən qovulmuş, bununla da Ermənistan monoetnik dövlətə çevrilmişdir. 1988-ci ildən Dağlıq Qarabağ ətrafında başlayan hadisələr erməni ideoloqlarının "dənizdən dənizə Ermənistan" adlı sərəsəm bir ideyasını reallaşdırmaq cəhdi kəndlərimizin, şəhərlərimizin dağılması, on minlərə günahsız insanın ölümü, yüz minlərlə azərbaycanlının öz tarixi torpaqlarından didərgin düşməsi ilə nəticələndi.

Bütün beynəlxalq hüquq normalarına zidd olaraq Ermənistan dövləti Dağlıq Qarabağı ilhaq edərkən bəşəriyyətdə görünməmiş cinayət və vəhşiliyi nümayiş etdirmişdir. XX əsrin faciəsi olan Xocalı soyqırımını bu aqressiv və cinayətkar erməni siyasətinin mənfur nəticəsidir. XX yüzilliyin sonunda

baş vermiş bu faciə təkcə Azərbaycan xalqına deyil, bütün insanlığa, bəşəriyyətə qarşı yönəlmiş ən ağır cinayətlərdən biridir. Xocalı soyqırımını əsrin Xatın, Xirosima, Naqasaki və Sonqmi kimi dəhşətli faciələri ilə bir sırada dayanır.

Ermənilərin Xocalı şəhərini hədəfə almaqda məqsədi nə idi? Bu bir tərəfdən Qarabağın dağlıq hissəsində azərbaycanlılardan ibarət olan, strateji əhəmiyyətli maneəni aradan qaldırmaq idisə, digər tərəfdən ümumiyyətlə Xocalını yer üzündən birdəfəlik silmək məqsədi idi. Çünki Xocalı elə bir yaşayış məskəni idi ki, o, Azərbaycan tarixinin qədim dövrlərindən müasir dövrə qədər tarix və mədəniyyət ənənələrini özündə əks etdirirdi. Bu unikal dövr elmi tariximizə Xocalı-Gədəbəy mədəniyyəti kimi düşmüşdür. Xocalının kromlekləri, dolmenləri, siklopları, kurganları və digər abidələri, həmçinin müxtəlif növ məişət əşyaları insan cəmiyyətinin inkişaf dinamikasını özündə əks etdirən maddi mədəniyyət nümunələri idi. Erməni işğalından sonra bütün bu maddi mədəniyyət abidələrinin məhv edilməsi və dünyanın ən qədim məzarlıqlarından sayılan Xocalı qəbiristanlığının texnika vasitəsilə darmadağın edilməsi erməni vandalizminin bariz nümunəsi olmaqla yanaşı dünya mədəniyyətinə qarşı zorakılıq aktı kimi qiymətləndirilməlidir.

1992-ci il fevralın 26-da Ermənistan hərbi birləşmələri 7 min əhalisi olan Xocalı şəhərində genosid aktı həyata keçirdi. Ermənistan

hərbi birləşmələrinin şəhərə hücumu zamanı burada yalnız 3 minə yaxın insan qalmışdı. Çünki, mühasirədə qaldığı 4 aydan artıq zaman ərzində blokadada olduğu üçün əhalinin xeyli hissəsi şəhərdən çıxmağa məcbur olmuşdu. Xocalı soyqırımını zamanı 613 nəfər ödürüldü, 1000 nəfər müxtəlif yaşlı dinc sakin aldığı güllə yarasından əlil oldu. 106 nəfər qadın, 63 azyaşlı uşaq, 70 qoca qətlə yetirildi. 8 ailə tamamilə məhv edildi, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 nəfər valideyinlərindən birini itirdi. Faciə baş verən gecə 1275 nəfər dinc sakin girov götürüldü, onların 150-sinin taleyi indi də məlum deyil.

Şəhər əhalisinin bir hissəsi zorakılıqdan qaçıb qurtarmaq istəyərkən əvvəlcədən düzəldilmiş pusqularda amansızcasına öldürülmüşdür. Rusiyanın "Memorial" hüquq-müdafiə mərkəzinin məlumatına əsasən, dörd gün ərzində Ağdama Xocalıda qətlə yetirilmiş 200 azərbaycanlının meyiti gətirilmiş, onlarla meyitin görünməmiş təhqirə məruz qalması faktı aşkar edilmişdir. Ağdamda 181 meyit (130 kişi və 51 qadın, o cümlədən 13 uşaq) məhkəmə-tibbi ekspertizasından keçirilmişdir. Ekspertiza zamanı müəyyən edilmişdir ki, 151 nəfərin ölümünə güllə yaraları, 20 nəfərin ölümünə qəlpə yaraları səbəb olmuş, 10 nəfər küt alətlə vurularaq öldürülmüşdür.

Xocalı soyqırımının epizodları insanı dəhşətə gətirir. Xocalı sakinləri erməni hərbcilərinin tələb etdiyi "bu yerlər böyük Ermənistanın bir hissəsidir" sözlərini dilinə gətirmədiyinə görə 4 nəfər

mesxeti türkünün diri-diri yandırmış, 3 azərbaycanlının başını erməni qəbri üzərində kəsmiş və 2 azərbaycanlının gözlərini çıxarmışdılar.

Ermənilər sağ qalmış insanlar üzərində tamamilə təhqiredici hərəkətlər həyata keçirmişdilər. Onların başının dərisini soymuş, başlarını və bədənin digər orqanlarını kəsmiş, uşaqların gözlərini çıxarmış, hamilə qadınların qarnını yarmışdılar. Hücum zamanı Xocalıda istifadə qadağan olunmuş 5,45 kalibrli patronlardan və kimyəvi silahlardan istifadə edilmişdir. Bütün bunlar Ermənistanın Cenevrə konvensiyasının protokollarını pozmaqla, müharibə qaydalarına zidd olaraq dinc sakinlərə qarşı həyata keçirilən soyqırım olduğunu təsdiqləyir.

Xocalı soyqırımının bu cür xüsusi amansızlıqla törədilməsi rus, gürcü, ingilis, fransız, alman, amerika və digər ölkələrin vətəndaşı olan jurnalist və publisistləri dəhşətə gətirmişdir.

Dünyada qəbul olunmuş beynəlxalq konvensiyalar, ümumbəşəri qanunlar Xocalı faciəsi kimi soyqırımları pisləyir, yolverilməz olduğunu bildirirlər. Azərbaycan xalqı 1948-ci il 9 dekabr "Soyqırım cinayətinin xəbərdarlıq edilməsi və cəzalandırılması" konvensiyasını rəhbər tutaraq, Ermənistan Respublikasına qarşı BMT-nin Beynəlxalq məhkəməsində iddia qaldırmışdır.

Dünya bilməlidir ki, bu cinayət, təkcə Azərbaycan xalqına qarşı deyil, həm də bütün sivilizasiyalı dünyaya, bəşəriyyətə qarşı yönəldilmişdir. Bu gün Ermənistanda mühüm dövlət postları tutanlar, Seyran Ohanyan, Serj Sarkisyan eləcə də Robert Köçəryan və digərləri baş vermiş soyqırımın günahkarları kimi beynəlxalq məhkəmə qarşısında cavab verməlidir.

(Ardı var).

Anım mərasimi

Şuşa şəhər 24 sayılı ümumi orta məktəbində Xocalı soyqırımına həsr edilmiş anım mərasimi keçirilmişdi. Mərasimi giriş sözü ilə məktəbin dərns hissə müdiri Günay Məhərrəmli açdı. Məktəbin tarix müəllimi Kamal Həsənov «Əsrin faciəsi—Xocalı soyqırımını» mövzusunda geniş məlumat verdi. Sonra müəllimlərdən İqlimə Əmiraslanova, Şəmsiyyə Məmmədyanova, Nəbi Kalbaliyev, Mətanət Əliyeva və Nəzakət Rəsulova mövzu ətrafında çıxış etdilər.

Şagirdlərdən Səmərgə Əlizadə, Nərimin Əliyeva, Hamar Dadaşzadə, Aynur Kalbaliyeva, Mələk Allahverdiyeva və başqaları Xocalıya həsr edilmiş şeirlər söylədilər.

Mərasimdə Şuşa rayon İcra Hakimiyyətinin Qəbələ rayonu üzrə nümayəndəsi Əhəd Həsənov da iştirak edirdi.

K. HƏSƏNOV,
məktəbin müəllimi.

Futbol Komandalar qış fasiləsindən döndülər

Unibank Premyer Liqasının qış fasiləsinə çıxan komandaları fevralın birinci yarısından başlayaraq oyunlarını davam etdirirlər.

Gəncənin «Kəpəz» komandası elə öz meydançasındaca ötən ilin ölkə çempionu «Neftçi»yə 0:3 hesabı ilə uduzmuşdur. «Rəvan»—«Turan» görüşündə bakılılar qalib gəlmişlər—2:0. AZAL—«Simurq» və «Bakı»—«Sumqayıt» oyunları heç-heçə sonluqla nəticələnmişdir. Doğma «Qəbələ» də öz meydançasında keçirdiyi görüşdə «Qarabağ»la xalları bölüşdürmüşdür. İlk topu qəbələlilər vurmuş olsalar da, sonra qonaqlar hesabı bərabərləşdirmişlər.

XIX turun axırıncı oyunu isə daha maraqlı keçmişdir. «Xəzər Lənkəran»la «İnter»in üzleşdiyi bu oyunda qonaqlar 2 top vursalar da, son nəticə yenə də onların xeyrinə yekunlaşmışdır—2:3.

Aslan CƏLİLOV.

M. RƏHİMOV.

Qanlı gecədən 21 il keçir

(Əvvəli 6-cı səhifədə).

Çox maraqlıdır ki, həmin dövrdə Azərbaycanın mühüm postlarını tutan rəhbər işçiləri, müxalifət liderləri indi də xalqın qarşısına çıxaraq, özlərini günahsız sayır və millət qəhrəmanını kimi təqdim etməyə çalışırlar. Bizim başımıza gələn faciələrin əsas səbəblərindən biri daim düşmənlə üz-üzə qaldığımız zamanlar-

da millətə və xalqa rəhbərlik edə bilən layiqli rəhbərlərimizin olmaması idi. Biz başımıza gələn bütün faciələrin səbəbini ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə qayıdışından sonra bu hadisələrə obyektiv qiymət verilməsi nəticəsində tam şəkildə anlama bilmişik. İndiyə qədər zaman-zaman qırılsaq da, soyqırımlara dəfələrlə məruz qalsaq da bu

həqiqətləri dilimizə gətirməyə, onları dünya ictimaiyyətinə çatdırmağa qorxmışıq. Ümummilli lider Heydər Əliyevin 1998-ci il 26 mart tarixli «Azərbaycanlıların soyqırımını haqqında» fərmanı tarixi həqiqətlərin üzə çıxmasına və öz yerini tutmasına təkan vermişdir. Fərmana əsasən 31 mart günü azərbaycanlıların soyqırımını günü elan edilmişdir. Ümummilli liderimiz